

Dr. Mezey Barna, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektorának megnyitó beszéde „Az 1917-es orosz forradalmak 100. évfordulója: a forradalmak jelentősége a világtörténelemben” című konferencián:

Tisztelt Vendégeink, kedves kollégák, kedves egyetemi polgárok!

Nagy szeretettel köszöntöm Önöket az ELTE Bölcsészettudományi Karán, a Nagy Orosz Forradalom centenáriumának alkalmából megrendezett konferencián. Külön köszöntöm a nagykövetség részéről Valerij Ljahov követtanácsos urat és az Orosz Kulturális Központ képviselőjében jelen lévő Valerij Platonov igazgató urat. Üdvözlöm az előadóinkat, örülök, hogy elfogadták a meghívásunkat.

A forradalom, amely ennek a tudományos tanácskozásnak az apropóját adja, megváltoztatta a világot. Része lett mindannyiunk történelmének. Ezért kötelességünk saját viszonyunkat 100 év távlatából a lehető legalaposabban megformálni az eseményekkel kapcsolatban. Azért is meg kell ezt tennünk, mert Oroszország múltja és jelene ugyanúgy tényező az életünkben. Ha a mindenkori orosz politika hullámokat vet, arra azonnal rezonál az egész világ, Washingtontól Pekingig. És természetesen Magyarország is. Hazánkban, mint a posztszovjet térség egyik államában a politikai közbeszédet erősen áthatja, hogy miként vélekedünk Oroszországról, és annak befolyásáról a közép-európai népekre. Tekintettel arra, hogy közös utat jártunk több mint négy évtizeden át, ebben mégiscsak nehéz objektívnek lenni. Az viszont biztos, hogy helyes következtetésekre csak pontos ismeretek alapján juthatunk. Ezért ma elsősorban megismerésre, tudásra van szükségünk.

Az ELTE ruszisztikai műhelye a tudományos megismerés szolgálatában végzi a munkáját több mint 25 éve. Az egyetemmindig is biztosította, és most is biztosítja a kollégáknak a szabad és autonóm kutatást és véleményformálást. Ők pedig ezt azzal hálálják meg nekünk, hogy évente cikkek, tanulmányok, tankönyvek, monográfiák és elemzések sokaságát jelentetik meg. (...) Vagy rendeznek egy nemzetközi konferenciát, mint amilyen a mostani.

Ez a rendezvény is a kutatás szabadságának szellemében jött létre. Arra szolgál, hogy bemutassa, esetleg ütköztesse is az eltérő szempontokat, kutatási attitűdöket. Remélem, hogy az elhangzó előadások egészen új ismeretekkel járulnak majd hozzá a forradalomról és

Oroszországról való tudásunkhoz. És lépésekkel közelebb kerülünk a megértéshez. Ebben én, szakmailag kívülállóként, nem tudok szerepet vállalni, de engedjék meg, hogy az ELTE-s ruszisztikáról szóljak néhány elismerő szót.

Kollégáink hosszú évek során építették fel azt az intézményi háttérrel, amely a mostani tevékenységük kereteit adja. Ez az építkezés soha nem volt zökkenőmentes, csak éppen mindig más okok miatt volt nehéz. A II. világháború után sem a magyar politika, sem az Oroszországról szóló kutatások nem lehettek függetlenek a szovjet irányvonalától. Attól eltérni pedig kockázatos volt. Majd jött a '70-es években egy új történész nemzedék, amely nyíltan, egyre nagyobb érdeklődéssel fordult a Szovjetunió történelme és akkori politikai rendszere felé. Ez a tendencia termékenyítően hatott a szakmára, és nyomában sikerült megteremteni a hazai ruszisztika máig érvényes alapjait. Mire azonban ez a tudós közösség szakmai építkezésének csúcsára ért, addigra megbukott a Szovjetunió. Magyarországon is kialakult a posztszovjet állam új politikai-társadalmi klímája. Ennek hozadéka, hogy az orosz ügy megítélése kedvezőtlen lett. Joggal lehetett feltételezni, hogy a rendszerváltás eufóriájában a ruszisztika hanyatlása következik be. De nem így történt. A téma népszerűtlensége miatt kialakult helyzet nem kezdte ki a kollégák hivatástudatát. A legnagyobb társadalmi ellenszélben, 1990-ben létrejött a **Magyar Ruszisztikai Intézet**. Az orosz kutatás pedig nemhogy hanyatlást, de felívelést élt meg. Többek közt azért, mert az új generáció kritikai elemzéssel fordult az orosz történetírás felé, és ennek kézzel fogható eredménye számos olyan alapmű, amelyeket bizonyára Önök is jól ismernek. Ezen kívül a Szovjetunió felbomlása hozta magával azt is, hogy megnyíltak az orosz levéltárak, és új forrásokhoz engedték hozzáférni a téma képviselőit. A 2000-es évektől megjelentek az új forráskiadványok Magyarországon is.

A módszertani irányok helyesnek bizonyultak, a ruszisztika budapesti műhelye a világ orosz kutatásának élvonalába került. A kollégák fáradhatatlan tudományszervező munkája itthon és külföldön is meghozta az elismeréseket. Előbb azonban, ahogy lenni szokott, végigjárták a fejlődés minden grádicsát: 1995-ben már **Ruszisztikai Központként**, tanszéki jogkörökkel működött, majd 2008-tól **Ruszisztikai Kutatási és Módszertani Központ** néven végzi a tevékenységét. Több mint negyed évszázad van már a háta mögött. Nevéhez kötődik (1.) számos kiadvány és konferencia; (2.) a Magyar Tudományos Akadémiával közös kutatócsoport, amely évekig sikeresen dolgozott együtt; valamint (3.) egy alapítvány létrehozása is. Nem kis eredmény az sem, hogy a központ bázisán újtára indult a ruszisztika

mesterszak és doktori program. Meg kell jegyezni, hogy 2013-ban akkreditálták a ruszisztika szaknak az orosz egyetemekkel közös diplomát adó nemzetközi változatát. Tudatos építkezés eredménye volt, hogy az ELTE Bölcsészettudományi Karának oktatási portfóliójában helyet követelt magának a lendületesen fejlődő orosz kutatás.

Büszkék lehetünk arra is, hogy Közép-Európában elsőként nálunk talált otthonra egy speciális oktató-kutató kabinet 2009-ben. Az orosz állami alapítvány (Russzkij Mir) nagylelkű támogatásával a **Ruszisztikai Módszertani Kabinet és Könyvtár** teljesen modern felszereltséggel fogadja az érdeklődőket. Célja pedig az, hogy népszerűsítse az orosz nyelvet és kultúrát úgy, ahogyan a Goethe Intézet vagy a Konfuciusz Intézet is teszi a német, illetve a kínai kultúra esetében. A Kabinet magyarországi megalapítása egyfajta elismerése volt annak, amit az ELTE munkatársai az orosz kutatás terén elértek. A kapcsolatok állandó fejlesztése ugyanis nemcsak az egyetem falain belül, de azon kívül is zajlott. Több tucat külföldi felsőoktatási és akadémiai intézménnyel van együttműködésük, és jó, kollegiális viszonyt ápolnak a magyarországi műhelyekkel is.

Ahogy mondtam, hendikeppel indult az orosz kutatás Magyarországon, 1990-ben. Nem könnyű utat jártak be a kollégák, mire átadhatják a stafétát az új nemzedéknek. Mert a fiatalokat valóban vonzza a ruszisztika. Százféle indokot tudnak felhozni arra, hogy miért szeretik ezt a szakot. (1.) Lehet a hajtóerő számukra a modern kori történelem jobb megértése. (2.) Vagy a jövőt próbálják kifürkészni, amelyben Oroszország szintén nem megkerülhető tényező. (3.) Vagy most fedeznek fel maguknak egy gazdag kultúrát, amelyre korábban a szovjet idők árnyéka vetült. (4.) Vagy az orosz nyelv lett sokkal vonzóbb, mióta nem kötelező tanulni az iskolában. (5.) Esetleg a praktikumról van szó. Ti. hogy a ruszisztika, mivel tudományközi kutatási terület, ezért sokoldalú felhasználását adja a diplomának. Az Oroszország-szakértők széleskörű tájékozottsággal rendelkeznek, tudásukra szükség van a diplomáciában, a sajtóban és kutatói helyeken is.

Oroszországról a médiában gyakran csak politikai és gazdasági kérdések vannak napirenden. Emellett kevés figyelmet kapnak kulturális és tudományos kapcsolataink. Mondhatnám úgy is, hogy méltatlanul elhanyagolt területek ezek, már ami a közbeszédet illeti. Holott a kulturális kapcsolatok mélyen belénk ivódnak, és időt állóbbnak bizonyulnak, mint a gyakran változó politikai széljárás. Az például nem érdekekhez igazodik, hogy egyébként együtt érzünk-e Anna Kareninával, vagy hogy ízlik-e nekünk a kvasz. Ezt alanyi

jogon döntjük el, és többnyire kitartunk a véleményünk mellett. Ha kultúráról van szó, akkora változó érdekekkel szemben mindig az állandó értékek állnak. Mi, kutatók és oktatók az időtálló eredményekért dolgozunk, már csak azért is, mert ahhoz vagyunk szokva, hogy a munkánk gyümölcse nem holnap érik be. Nem lehetünk türelmetlenek, mert előfordulhat, hogy hosszú idő, míg sikereket tudunk elkönyvelni. Így volt ez a Ruszisztikai Intézettel is. Az alapítók által álló kemény mag hitt abban, hogy egyszer Budapesten ruszistákat fogunk képezni. Évtizedekbe tellett, de sikerült. És amikor a szak 2010-ben megalakult, valóban igazi újdonság volt a térségben.

A budapesti műhely, a maga sajátos helyzetéből adódóan ma már a térség orosz kutatásának organizátora. Nagy öröm látni, hogy ennyien megtiszteltek bennünket az érdeklődésükkel. A világ számos pontjáról és Magyarországról is eljöttek, hogy a Nagy Orosz Forradalom mozaikdarabkáját közösen tegyék helyükre. 15 ország 50 kutatóját üdvözölhetjük ma itt. Köszönöm a kollégáknak, hogy ezt lehetővé tették. Értékteremtő, jó vitákat, hasznos tanácskozást kívánok Önöknek. A konferenciát ezennel megnyitom.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.